

Gróber Sándor - Knezić Irén Szidónia Anna házaspár
és
leszármazottainak históriája új kutatások tükrében

Knezić Károly Lajos vértanú tábornokról megjelent könyvem /Eger, 1998/ tovább bővítette, gyarapította azoknak a leszármazottaknak kö-
rét, akik lelkiismereti-erkölcsi köteleességüknek tartották úkapjuk em-
lékének ápolását, személyéhez kapcsolódó-tartozó emlékek gyűjtését és
megőrzését. Ilyenek: Dobrovits Mária /Eger, 1933.++ Eger, 2002/, aki
megőrizte a vértanú tábornok portréját, amelynek keletkezéséről nem
tudott felvilágosítást adni, s amelynek technikája: olaj. Megőrizte
úkapjának díszkardját és III. osztályú Érdemjelét. Birtokában volt déd-
anyjának: Knezić Irénnek német nyelvű imakönyve, amely emlékkönyvként
is szolgált Gróber Sándornét, de amelyben megörökítette gyermekeinek
születési évét és utóneveit. Birtokában volt a Győr vármegyei Honvéd-
egylet kondoleáló levele, amelyet dédanyja kapott úkapja kivégzésének
30. évfordulója alkalmából - 1879. október 6-án.

Dr. Bitskey István a vértanú tábornok úkunokája, a Debreceni Tudo-
mányegyetem Bölcsészettudományi Kar Magyar és Összehasonlító Irodalom-
tudományi Intézetének vezetője, egyetemi tanár, aki a 90 éves édesany-
ja, Gróber Sándor és Knezić Irén Szidónia Anna unokája, ezen ág még élő
leszármazottja: Gróber Éva /Bitskey Aladárné megbízásából 2003. június
6-án átadta a Dobó István Vármúzeum igazgatójának: dr. Petercsák Tiva-
darnak Gróber Sándor és Knezić Irén XIX. század utolsó harmadában ké-
szült olajképét, amely a Knezić-gyűjteményt gazdagítja!¹⁷²

A Gróber Sándor - Knezić Irén ág származéktáblázatát Bitskey Ist-
ván (el is készítette, s hozzájárult ahhoz, hogy e könyv részét képez-
ze. Ime:

- Gróber Sándor egri vaskereskedő és Knezić Irén leszármazottai
- Gyermekeik: Gróber
  - Sándor és Szilárd /csecsemőkorban meghaltak/
  - Katalin /fiatalon hunyt el/
  - Irén /1867 - 1958 körül/ Eötvös Józsefné, fia: József 1952 körül
halt meg, utód nincs
  - Jenő /1870 - 1941/ egri szőlőbirtokos, az egri vörösborok kísér-
leti kimunkálójaként szerzett szülővárosának
világhínevet. Ezen ág leszármazottai szerint
Gróber Jenő volt a bikavér és a medoc noir
"atyja" /és kevésbé Gróber III. Ferenc/
  - Leona /1878 - 1971/ Egerben élt, utód nincs
  - Malvin /1873 - 1950 körül/ Dankó Adorjánné. Egerben élt. Gyermekei:

Mihály /1904-1932/ és Adorján /1907-1991/, mindkettő utód nélkül halt meg,

Matild /1905-1984/Rapesák Imréné. Egerben élt. Gyermekai:
Imre /1934/ 1956 óta új-Zélandon él. Gyermekai:
Annamária /két gyermekkel/,
Katrina /három gyermekkel/,
Imre,

Judit /1941/ Hisztay Lászlóné. Egerben él. Gyermekai:
László /1965/ gyermekei: László és Kinga
Judit /1967/ gyermeke: Alexandra

Zsuzsa /1936/ Szarvas Józsefné. Salgótarjánban él.
Gyermekai:
Zsuzsa /1961/ gyermekei: László és Levente
József /1963/ gyermeke: Dávid

Márta /1900- kb. 1985/ Asztalossy /Asztalovszky/ Lajosné. Gyermekai:
Mária, utód nélkül halt meg
Jenő /1928/ Békés megyében él, gyermekei:
Krisztina /két gyermekkel/
Katalin /két gyermekkel/

Mária /1934/ Missinger Gáborné, Ózdon él. Gyermekai:
Ferenc /1965/ Ragály község plébánosa
Péter és Pál ikrek, gyermekeik: Péternek négy,
Pálnak három,
Gábor
András /három gyermekkel/
György /három gyermekkel/

Ilona /1880-1970/ Otta Nándorné. Egerben élt, gyermekei:
Irén /1908-1980/ Bruckner Józsefné, gyermeke:
József /1934-1992/ Füzesabonyban élt, gyermekei:
Zoltán /1961/ kétgyermeke van
Sándor /1937/ gépészmérnök a fővárosban, gyermekei:

Ilona /1906-1981/ Dobrovits Lászlóné. Egerben élt, gyermekei:
Miklós /1934-1980. okt. 6./ utód nélkül halt meg

Mária /1933-2002/ Egerben élt, utód nincs

Iván /1875-1952/ felesége 4estál Erzsébet, gyermekei:
Iván /1915-1943/ a Donnál halt hősi halált tartalékos tisztként, utód nincs

164

Eva /1913/ Egerben él, egyetlen dédunoka az Irén-ágból! Bitskey Aladárné. Gyermekai:

Dénes /1943-1973/ fogorvos, a pesterzsébeti temetőben nyugszik, utód nincs

István /1941/ tanszékvezető egyetemi tanár /Debrecen, KLTE/, felesége Domboróczki Katalin. Gyermekük:

István /1974/ közgazdász /a Deutsche Bank alkalmazottja Budapesten/

Péter /1975/ orvos.

Helyesbítések a fenti: a Gróber Sándor és Knezić Irén házaspár leszármazottaihoz.

1. A házaspár elsőszülött /fiú/gyermek nem hunyt el csecsemőkorában /született 1866. szeptember 6-án/. Elvégezvén elemi és középiskoláját Egerben, agrárdiplomát szerzett Debrecenben, majd kiköltözött Csurgóhátra, ahol szülei által vásárolt birtokon gazdálkodott. Arra nincs adat, hogy a csurgóháti birtok milyen terjedelmű volt. A leszármazottak: Katalin asszony szerint ez több száz katasztrális holdat tett ki! /Sándor Csurgóháton fejezte be életét 1897. április 6-án. Arról sincs adat, hogy elhunytának mi volt az oka?! Nem alapított családot, így utódai sem voltak.

2. A Bitskey István készítette leszármazotti táblázaton Gróber Jenő születési éveként 1873 szerepelt. Ebben az adatban a két nyá. tábornok helyesen foglalt állást, amit megerősített a Hadtörténelmi Levéltárban levő iratanyag, amelynek nyilvántartási száma: HL AKVI 1870/345 81.

3. *Knezić* Irén Szidónia Annának két Szilárd nevű gyermeke születet. Az, aki csecsemőkorában hunyt el, az 1868. december 14-én látta meg a napvilágot, és nincs adat arra, hogy hány napig, hétig, évig élt. A második Szilárd Irén asszony utolsó gyermeke volt, aki 1882. augusztus 7-én született s akinek világrahozatalába az édesanya belehalt. Az *asszonyát* augusztus 14-én el is temették.

4. Gróber Sndorné Knezić Irén Szidónia Anna tíz /10/ gyermeket hozott a világra: öt fiút /Sánort, Szilárdot, Jenőt, Ivánt és Szilárdot/, és öt leányt /Irént, Katinkát, Malvint, Leonát és Ilonát/.

5. Gróber Ilonának Otta Nándortól két leánygyermek született: Ilona, Dobrovits Lászlóné, és Irén, Bruckner Józsefné. Irén asszony két fiúgyermekét szület Józsefet, aki 1934. június 28-án született Polgáron és Sándort, aki 1937-ben született. József feleségül vette Gőz Zsuzsannát, és az ő házasságukból született Zoltán, 1961-ben, akinek két gyermekét mindmáig nem is ismerjük!

165

- -

Knezić Irén Szidónia Anna emléke, imakönyve

Többszöri levélváltást követően, 2000 májusának negyedik napján sikerült találkozni személyesen Dobrovits Máriával -Gróber Ilona és Otta Nándor unokájával-, a vértanú tábormok úkunokájával, aki Otta Ilona és Dobrovits László házasságából született - egri /Kodály Zoltán utcai, lakásán. Lakásának egyik szobája hűen tükrözte az úkapa és annak családja és a leszármazottak iránti büszkeségét és tiszteletét. A szoba bejáratával szembeni falon a vértanú tábormok honvédszázados-korabeli olajtechnikával festett mellképe fogadja a látogatót. A kép alatt párhuzamosan simul a falfelülethez a nemzet hőisének díszkardja. E rekvizitumok alatt egy sokfiókos szekreter /szekrényke/ nyugszik, amely -ha szükséges- íróasztalként is szolgálhat. A fiókokból kerültek elő azok a tárgyak, amelyek lehetővé tették a Gróber Sándor és Knezić Irén házaspár családja történetének megírását - a valóságnak mindenben megfelelően.

Dobrovits Mária felhívta a figyelmemet arra, hogy -miután gondosan elolvasta könyvemet és 1999-ben megjelent tanulmányt-, azokhoz képest újat mondani nemigen tud.¹⁷³ Legnagyobb öröme ez a kijelentés nem bizonyult igaznak!

Dobrovits Mária nem tudott arra a kérdésre pontos választ adni, hogy az "olajkép" mikor készült és ki készítette. Csupán valószínűsítette, hogy a XIX. és a XX. század fordulóján keletkezett, s megrendelő Gróber Jenő /1870-1941/ lehetett. Arra sem tudott biztos választ adni, hogy a díszkardot úkapa viselhette-e?

Ezt követően "került elő" Irén dédanya 151 év fakította, "időszította", féltényérnyi, német nyelvű csatos imakönyve. /Lehet, hogy bibliája? Hiszen az ő asszonysága idején országszerte a bibliában, annak belső borítóján örökítették meg az édesanyák gyermekeik születésének idejét és a keresztségben "kapott" nevüket, neveiket. És -persze más- fontosabb eseményeket is. Így tett Knezić Irén Szidónia Anna is!//

Az imakönyv borítóinak színét ma már nem lehet megállapítani. Talán ha kék vagy zöld lehetett. Ma már a szürke számos árnyalatával, fakó változatával jelenik meg az elfogult ^{de magától (sőt)} szemlélődő előtt. Minden más bejegyzés azonban magyar nyelven történt. Az első 1862 márciusából, annak 20. ^{és 21.} napjáról datálódott. A bejegyzések Knezić Irén barátnőitől, gimnáziumi osztálytársaitól, tanárnőjétől -aki rekonais volt- származik, s a többi Tőle!

15. kép

Knezić Irén Szidónia Anna, Gróber Sándorné, a vértanú tábormo fiatalabbik leánya

Knezió Irén imakönyvét az 1860-as évek elején kaphatta valamelyik asszonyrokonától, de valószínűsíthető, hogy keresztapjától: Lévy Sándor Károly nagyprépost kanonoktól. Ekkor már betölthette 15. vagy 16. életévét, s valószínűsíthetően a gimnázium felső osztályinak valamelyikében járhatott. Az "idősebb" gimnazista leányok egymásnak szívesen jegyezték be az emlékkönyveikbe maguk "faragta" versikéket, vagy "Ellesett" rigmusokat, különösen is akkor, ha "síríg tartó" barátság alakult ki köztük. Ezek a rigmusok előkészületei is lehettek a feleség-, az anyaszerepek mind tudatosabb vállalásának. Nagy a valószínűsége annak, hogy Rády Borbála és Pallaghy Emerenciána Irénnek "kebelbeli" barátnői voltak.

Egy emlékkönyvi bejegyzés Tanárnőjétől: Turkovich tanárnőtől való. Igen szép, az adott évek hangulatát igen jól tükrözi, a magyar leánnyal a magyar nővel szembeni követelmények legfontosabbikát ajánlja rokonának, tanítványának. /Irén sógorának: Gröber II. Ferenc unokáját, dolinai Leide Jolánt a Feldebrón született Turkovich Károly pusztapeszéri intéző, majd főintéző vette feleségül, akinek a nagyapja fivére volt Turkovich tanárnőnek. Nem sikerült kibogozni, hogy a tanárnő milyen tantárgyat, tantárgyakat tanított a gimnáziumban./

16. kép

Knezió Irén Szidónia Anna emlékkönyvének első oldalán található bejegyzések, "útravalók" a gimnáziumi tanulmányait befejező leánynak,

Csacskái

1. "Az én kedves kis fiam született 1866 szeptember 6 kán és a szent keresztség által ezen neveket nyerte:

Sándor, Károly, József." 174

2. "Az én kedves kis leányom született 1867. szeptember 17 kén és a szent keresztség által ezen neveket nyerte:

Iréne, Olga, Katinka."

Gröber Sándor és Knezió Irén első leánygyermeké -nem egészen 24 éves korában- férjhez ment dr. Eötvös Józsefhez, akinek édesapja: id. Eötvös József az 1848-1849. évi forradalom és szabadságharc előtti évben a nemesi testőrségnél szolgált, ahonnan hadnagyként lépett ki és felajánlotta szolgálatait a honvédseregnek. Arra nincs levéltári adat, hogy a honvédsereg melyik alakulatánál szolgált. Valószínűsíthető, hogy betegség miatt kilépett a honvédseregből is. Aztudható még róla, hogy szülei birtokát veszített nemesek voltak, s hogy az idősebb Eötvös József jogvégzettként lett a XIX. század 60-as éveiben Heves vármegye főszolgabírája, nyugdíjazását követően pedig a megyei takarékpénztáros

Dr. Eötvös József élettörténetének fontosabb adatait a Hadtörténelmi Levéltárban található iratok segítségével lehet felvázolni. Mivel

szülei igen szegények voltak, kénytelen volt Egerben kezdett jogi tanulmányait egy év után szüneteltetni és megkezdeni egyéves önkéntesi szolgálatát az egri állomáshelyű és báró Appelről elnevezett 60. cs. és kir. sorgyalogezred állományában. Ez az ezred -lévén magyar toborzású részt vett a szabadságharcban teljes hadilétszámával. Három zászlóalj a honvédsereg 119., 120. és 121. zászlóalját alkotta. A szabadságháború vérbefojtását követően tisztjeit lefokozták, többségüket besorozták a császári sereg büntetőszázadaiba. 1848-1849-ben névadója Gusztáv Wassa lengyel herceg és altábornagy volt, későbbi ezredtulajdonosa báró Appel lett.

Eötvös József 1881-ben jelentkezett egyéves önkéntesi szolgálatra az ezredbe.¹⁷⁵ Szolgálati anyakönyve jórészt német nyelven készült, csak 1890-ben fordították le magyarra. 1863. április 1-én született Egerben, Heves vármegyében, Magyarországon, vallása római katolikus. Nyugalmazott egri szolgabíró fia, aki csekély segéllyel az egri jogakadémián az első évfolyamot jó eredménnyel végezte el. A leendő tisztek /egyéves önkéntes tisztjelöltek/ alapítványi helyen havi 50,- Ft tisztelet/ösztön/díjat, zsoldot kaptak. Ebből kellett ruházni magukat, az étkezést biztosítani /ezért a legénységi konyhán fizettek elő/, és minden szükségességet /pl. alsóneműt, mosatást, lábbelit, tisztítószereket szálfelegyvert stb./ fedezni. Tehát meglehetősen visszafogott életmódot folytathattak, de nem szorultak a szülők adományaira. Eötvös József sem. /Azt nem sikerült tisztázni, hogy a szülőknek hány gyermeke volt. Csak következtetni lehet arra, hogy több lehetett, merthogy Eötvös Józsefnek alapítványi díjért kellett folyamodnia, és azt meg is kapta, tekintettel szülei anyagi körülményeire!//

Kitartó és következetes szorgalma becsültségét fokozta az egyéves önkéntesek között. Már 1881. augusztus 11-én kinevezték tiszthelyettesnek /kadétnak, hadapród tizedesnek, később őrmesternek/. Ez újabb zsoldbeli növekedéssel jártak, amelynek ellenében sorrendbeli/10 évi sorgyalogezredbeli és két évnyi honvédségi/szolgálatot kellett vállalnia. Mindeközben sikeresen elvégezte a jogakadémia második évfolyamát. 1882-ben befejezte -ugyancsak jó eredménnyel- az egyéves önkéntesi tanfolyamot és tett a következő évben tiszti vizsgát Kassán, és megkapta tartalékos hadnagyi kinevezését. A tiszti vizsgát megfelelő eredménnyel abszolválta, ami azt jelentette, hogy szakaszparancsnoki követelményeknek békében és háborúban egyaránt meg tud felelni. 1892. november 1-i hatállyal avatták tartalékos hadnaggyá.

1890-ben fejezte be jogakadémiai tanulmányait, és még ebben az évben doktorrá is avatták!

Szolgálati anyakönyvében előljáró parancsnokai a következő tulaj-

Műveltségét ismerték el, emelték ki: ernyedetlen szorgalmát, mély jogi és nyelvi műveltségét, gyakorlati rátermettségét ... így ... magyarul tökéletesen beszél, olvas és ír, németül a szolgálati követelményeknek megfelelően, görögül, latinul és franciául beszél ... különösen is kiemelik jogi ismeretekben való kiváló tájékozottságát .. Eger és környékének, Kassa és környékének terepviszonyiban való kiemelkedő tájékozottságát, tájékozódó képességét. Személyi tulajdonságait parancsnokai így jellemezték: ... szilárd jellem, nyugodt véralkatú, jószándékú, jó képességekkel és felfogással bír, szolgálati állásának megfelel, hivatásszerű kötetmei teljesítéséhez szükséges ismeretekkel rendelkezik. Intellektuális, szellemi, véralkati, pszichológiai és erkölcsi, jellembeli tulajdonságai, kiegyensúlyozott fegyelme és következetessége alkalmassá teszik "alantas parancsnoki beosztásának betöltésére. Ezeket a tulajdonságokat erősítik a szolgálatra vonatkozó jellemvonásainak minősítése is ... A szakaszt mindkét harcmodorban -védelemben és támadásban megfelelően vezeti, a terepen jól tájékozta magát, a lövészetben e léggé jártas ... az ismétlőfegyvert jól ismeri ... törekvő és igen buzgó a szolgálatban és a magasabb kiképzés iránti igyekezetben ... Előljárók irányában tiszteletteljes, egyenrangúak irányában szívélyes, barátságos, az alantasokkal szemben szolgálatkövetelő, szívesen forog beosztottai körében ... azokat bajtársainak tekinti ... Testi-fizikai tulajdonságairól ez olvasható szolgálati anyakönyvében: ... közép magas, erős-egészséges, minden fáradalom elviselésére békében és háborúban egyaránt alkalmas ... igen jó tornász, vívó és úszó ... 1892-ben ezekkel egészítették ki jellemzését: ... jó lövész és távbecslő ... beosztottakkal szemben szigorú, jó befolyással van rájuk ... bizalmukat élvezi ...

Magánviszonyairól szolgálati anyakönyve a következőket tartalmazza: 1890-ben jegyző volt a m. kir. törvényszéken Egerben évi 900.-Ft /Korona/ fizetéssel. Ebben a beosztásában dolgozott bő két évig. 1892-ben m. kir. aljársbíró /járásbíró-helyettes/ Pétervásárán 1300.- Ft. /Korona/ jövedelemmel. "Pénzviszonyai" így rendezettek váltak. Ez megnyugtató volt a 60. /báró Appel/ sorgyalozezred parancsnoksága számára is, és -természetesen- a család számára is!

1891. február 7-én feleségül vette Gröber Iréne Olga Katinkát, akinek szülei tehetősek, vagyonosak voltak. Házasságkötésüket indokolhatta, hogy a fiatal férj már ügyvédi végzettséggel, vizsgával rendelkezett és eléggé tisztességes havi jövedelemmel bírt és túl volt katonai szolgálatán is. /1891-ben megszüntették sorgyalozezredbeli szolgálatát és tartalékosként Miskolcra vezényelték -átküldték szolgálati okmányait- a 10. honvéd-gyalozezredbe azzal, hogy további előléptetést

nem javasolja a parancsnokság - kitűnő minősítése ellenére sem! Konkrétan pedig azzal indokolták, hogy dr. Eötvös József jogtudor már nem vett részt egyetlen 1893. évi gyakorlaton sem, és a kötelező elméleti vizsgát sem tette le. Mint igen művelt jogász tisztázta a maga számára, mindez elégséges ok-e ahhoz, hogy mentesüljön a vállalt 10 évi sorrendi /sorgyalogezredbeli/ és a két év ² honvéd-²ezredbeli szolgálati kötelezettség alól? A választ maga fogalmazta meg: Igen! 1904-ben, november 1-i hatállyal ki is lépett a 10. honvéd-gyalogezredből. 176

Valószínűsíthető, hogy a házasságkötést sürgette az is, hogy magzatát: a leendő ifjabb Eötvös Józsefet Iréne Olga Katinka asszony már a szíve alatt hordta!

Az első világháború éveiben hiányosan kiadott honvédségi és csendőrségi névkönyvek nem tartalmazzák dr. Eötvös József tartalékos hadnagy nevét, katonai beosztását és alakulatát. E tény arra enged következtetni, hogy frontszolgálatot nem teljesített, feltehetően azért, mert már betöltötte 51. életévét is! /Henkey-Hönig Katalin asszony szerint 1952-ben hunyt el a házaspár fiúgyermek: az ifjabb dr. Eötvös József, akivel ez az ág kihalt!/
 +

3. "Az én kedves kis fiam született 1868 deczember 14 kén és a szent keresztség által ezen neveket nyerte:

Szilárd, Ferentz, István."

Nem sikerült megtudni, hogy az 1868-ban született Szilárd /első Szilárd/ halálának oka mi lehetett és mikor következett be?! Lehet, hogy a szülés okozott komplikációt, ezért pihennie kellett Irén asszonynak, hiszen a következő fiúgyermek 1870-ben "jött meg."

4. "Az én kedves kis fiam született 870 Január 19 én

Jenőke"

Ez a bejegyzés nyugtalanságot tükröz! Lehet, hogy Jenőke megkínózhatta édesanyját? Nehezen jött e világra? Sokáig kellett édesanyjának ágyában feküdnie? Ezért feledkezhetett meg Jenőkének a szent keresztségben elnyert utóneveiről? Igaz, az egyetlen keresztnévet becézett a lakkal jegyezte be! Talán, mert a kis jövevény nagyon is egészséges, mozgékony = virgonc és mosolygós lehetett? A 23. életévét még be nem töltött fiatalasszony, aki már negyedik gyermekét szülte, talán azon morfondírozott /örvendezett a kis újszülöttnak és bántódott a nemrég elhunyt Szilárdka okozta vesztesége miatt/, hogy -ha második kisfia el nem hagyja őt, bizony-bizony igencsak "totyogna-lábatlankodóan" körötte, talán már gagyarászna is. Milyen szép is volna: négy gyermeke közül három a fiú, a gyerek! Igaz, hogy kislányában sok öröme telik, s apjának gyönyörűsége játékszere! Mennyit is tudnak játszogatni?! - Ránézett kisfiára - s kezdett megnyugodni, elhessegetve ^{na} bizonyos gondolatait.

Pedig erre a fiúgyermekére különösen is büszke lehetett volna. Sajnálatos, hogy az édesanyák nem látnak a jövőbe. Bár - talán jó is. Így nem kell sokat aggódniuk, mert gyermekeik életrevalóak és kivágják magukat a kellemetlen szituációkból, génjeikben hordozzák erre való hajlamaikat, adottságaikat. Ha mégis, egyszer-egyszer beleláthatnának gyermekeik jövőjébe, nyugodtabban és célszerűbben nevelhetnék, formálhatnák őket!

A Heves Megyei Hírlap 1998. június 9-i száma arról tudósította olvasóit, hogy "Eger szőlő- és borkultúrájáért" érdeméremmel tüntették ki Gróber Jenő 1941. november 3-án elhunyt egri szőlő-, gyümölcs- és földbirtokost. Posztumusz: halála után 57 évvel!

E hírhez hozzá kell tenni, hogy Gróber Jenő, szülővárosának kiemelkedő személyisége nem szőlőtermelőnek és borásznak indult, hanem hasonlóan több rokonához, sógorához, Irén nővérének férjéhez hasonlóan a katonai pályát választotta - fiatalemberként!

Gróber Jenő 1870. január 19-én látta meg a napvilágot Egerben /és nem 1869. január 19-én! / Éppen hogy betöltötte huszadik életévét -1890. október 5-én- jelentkezett az egri állomáshelyű- 60. /báró Appel/ cs. és kir. gyalogezredbe, ahová fel is vették, rendelkezvén *redjinnazi* *érettségivel* - egyéves önkéntesként.

A kutatómunka során sikerült megtalálni katonai szolgálatának eredeti és "teljes anyagát", ahogyan azt a kutatók nevezik "szolgálati anyakönyvét"!¹⁷⁷ Érdemes belelapozni az iratanyagba, hogy megismerhető legyen e tehetséges fiatalember. Az igaz, hogy parancsnokai évenként egy szematizmus=szematizmus=séma segítségével minősítették a leendő tiszteket, de kénytelenek voltak figyelembe venni az egyéni "jellegzetességeket". "... kereskedő fia, hat reáliskolai osztályt végzett Budapesten ... szolgált a cs. és kir. közös hadseregben és pedig ténylegesen /hivatásszerűen/ 1890. október 5-től 1891. szeptember 30-ig, a tartalékban 1891. október 1-től 1900. december 30-ig, utóljára mint tartalékos hadnagy ... 1900. december 31-én mint tartalékos hadnagy a m. kir. miskolci 10. honvéd gyalogezred állományába áthelyeztetett. ". /Tehát ugyanazt a pályát "futotta be, mint sógora, dr. Eötvös József jogtudor./

"*agánviszonyai* megnevezésű rubrikába ezt írta be századparancsnoka, amit a zászlóalj-parancsnok és az ezredparancsnok aláírásával megerősített: nőtlen, földbirtokos, 4000 Korona évi jövedelemmel, amely jövedelem hétszerese volt az alapítványi helyen tanuló egyéves önkéntesé, aki havi 50,- Koronából "szervezte életét"!

Részletes szolgálati viszonyára irányuló bejegyzések is igen érdekes és betekintést engednek a tisztképzés akkori gyakorlatába /az ezrede

keretében és nem az akadémiákon folyó tisztképzés gyakorlatába/:

- Beosztatott 1890. október 15-tel a cs. és kir. 60. gyalogezrednél mint egyéves gyalogos önkéntes,

- előléptetett 1891. március 25-tel a cs. és kir. 60. gyalogezrednél mint egyéves önkéntes címzetes tizedes,

-előléptetett 1891. szeptember 27-tel a cs. és kir. 60. gyalogezrednél mint egyéves önkéntes címzetes őrmester,

- áttétetett 1891. szeptember 30-ával ugyanazon ezred tartalékába,

- kineveztetett 1892. január 1-ével a cs. és kir. 39. gyalogezrednél mint tartalékos hadnagy. Ez az ezred Debrecenben állomásozott.

Ezt követően évenként egy-egy hónapos időtartamra bevonultatták Gróber Jenő t. hadnagyot fegyveres gyakorlatra, amit akkor hadgyakorlatnak neveztek. Pl. 1898. augusztus 11-től szeptember 6-ig tartó hadgyakorlatot Temesvár-Klapodia-Buziás térségében hajtották végre, mert számítottak arra, hogy a valamikori szerb támadás e térség irányába fog bekövetkezni. Gróber Jenő t. hadnagy minden hadgyakorlaton szakaszparancsnoki kötelemét gyakorolta "háborúban és békében"!

Hogyan vélekedtek Gróber Jenő t. hadnagy intellektuális, akaratit és emocionális tulajdonságairól? Szilárd jellem, komoly, jóindulatú, jó szellemi képességekkel rendelkezik, hasonló felfogással. Egy szakaszt békében és háborúban elegendő biztonsággal vezet. Lőismeretekben jártas, az ismereteket gyakorlatilag értékesíteni képes. Igen buzgó ismereteinek gyarapításában, megfelelő eredménnyel. - Előljáróival szemben engedelmes és kötelességszerűen nyílt. Egyenrangúakkal barátságos és előzékeny. Alárendeltek iránt határozott, jóindulatú, jó befolyással bír. A fegyvergyakorlatokon "megfelelően" teljesítette feladatait.

Az 1901. évi hadgyakorlaton már "jól megfelelt" értékeléssel végezte szakaszparancsnoki feladatait.

Gróber Jenő t. hadnagy minősítését számos tiszttársa megirigyelhette volna. Ezért meglepő minősítéseinek záradéka: "Ténylegesítésre nem alkalmas. Egyelőre nem alkalmas előléptetésre, rangfenntartás nélkül mellőzendő.". A minősítési záradék második mondatának második tagmondatában keresendő és található meg annak bizonyítéka, hogy miért nem vett részt az 1902. és az 1903. évi hadgyakorlatokon, hiszen megfelelő rangfokozat nélkül nem bízhattak rá szakaszvezetést! Ezért hiába keresi a kutató az első világháború éveiben hiányosan kiadott név- és rangkönyvekben nevét s alakulatát, nem találhatja. Igaz lehet az is, hogy az első világháború kitörésének évében már betöltötte 44 évét. Az akkori fogalmak szerint tehát már "túlkoros" volt. Igaz lehet azonban az is, hogy agrártermelvényeivel s mind híresebbé váló borai-

122

val a 60. sorgyalogezred parancsnokai számára "elfogadhatóbban" szolgálta a "császfár. és király háborút".

Igaz lehet az is, hogy Gróber Jenő t. hadnagy nem szimpatizált egy lehetséges háborúval. A hadgyakorlatok alkalmával jól megismerhette katonáinak háborúval kapcsolatos véleményét, hiszen "az alantasokra befolyással bírt s velük barátságos is tudott lenni". A századfordulón már "suttogtak" a tisztek is Strmfeld Aurél vezérkari tiszt elemzéseiről, aki a lehetséges szembenálló felek hadseregeinek tüzérségi ellátottságából kétségbe vonta a központi hatalmak háborús sikerét, és szorgalmazta a tüzérellátottság fokozását, Hindhiába! Igaz lehet, hogy Gróber Jenő nem akart hősi halott lenni - s ennek hangot is adott! Ezért lett "rangfenntartás nélkül mellőzendő" személy!

Itthon mind gyakoribb beszélgetés, sőt vita tárgyát képezte nagybátyjának: Gróber II. Ferencnek, és két hónappal fiatalabb unokaöccsének: Gróber III. Ferencnek a vörös borszőlő-telepítéssel kapcsolatos próbálkozásának eredménye. A fajták egyes dülökön már néhány éve termőre fordultak, s bekerültek a kereskedelembé is. Szállítási kötelezettségeiknek alig-alig tudnak eleget tenni. Az új telepítések beállítására még egy-két évet várniuk kell. Biztatták Jenőt is a telepítések elkezésére - már a 90-es évek elején!

Azt Gróber Jenő is tudta, hogy a filoxerajárvány előtt a legkapósabb szőlőfajta az oportó, a kadarka, a kékfrankos és a nagyburgundi volt. Fokozódó érdeklődésének eredményeként eléggé tájékozott volt a francia borszőlő-fajták terén is. Így köthető az ő nevéhez is, és tevékenységéhez is a medoc noir, a cabernet, a merlot, a sauvignon meghonosítása és termőterületének gyarapítása, nemkülönben az "új francia és a hagyományos" hazai kadarka, oportó, kékfrankos és nagyburgundi borszőlőfajták házasításának" eredményeként az egri és a nagyhírű sötétvörös borszőlőfajták meghonosítása. Ezzel a modern borvegyészet elindítása fejlődésének, fejleszthetőségének lehetséges útján. Posztumusz kitüntetése alkalmával a Heves Megyei Hírlap tevékenységéhez kötötte a XIX. század során kialakult s leírt jó minőségű vörösborkészítés alapelvének korszerű továbbfejlesztését. "... És Gróber Jenő volt az, aki a medoc noir egri elterjesztését szorgalmazta. Magas fokú gazdasági ismereteire mi sem jellemzőbb, hogy elsőnek kísérletezett az országban a szőlőültetvények öntözésével, sőt egy szőlőt megmunkáló ekekapát is konstruált."¹⁷⁸

"... egész Eger mély részvétellel fordul a Knezich Károly utcai háfelé, ahol e városnak nagy fia tért meg őseihez, s ősei között az aradi tizenhárom egyikéhez, Knezich Károly vértanú honvédtábornokhoz ... Méltón róttá le kegyeletés a híressé tett szülőváros a kivételes tehet

séggel megáldott hírverőjének porhüvelyé előtt!¹⁷⁹

A Gróber Sándor és Knezić Irén Szidónia Anna leszármazottai Gróber Jenőt tartják az egri vörösborok kísérleti kimunkálójának, aki ezzel szerzett világhírt szülővárosának, noha nem vitatják, s nem is akarják csökkenteni, netán devalválni Gróber II. Ferenc és fia: Gróber III. Ferenc munkásságát ebben a tevékenységben és a világhír megszerzésében, hiszen ugyanazon úkapát és úkanyát vallják magukénak:

Knezić Károlyt és Kapitány Katalint.

+
18. kép

Gróber Jenő /1870-1941./ Knezić Károly tábornok unokája

5. "Az én kedves kis leányom született 1871. Január 21-én neve
Katinka Malvin és Olga"

6. "Az én kedves kis leányom született Október 31-én 1873 és a
szent keresztség által ezen neveket nyerte
Malvin, Ilona, Erzsébet."

7. "Az én Kedves Kis Fijam Született Április 28-án 1875. neve
Iván Géza Gyula"

Iván Géza Gyula volt az, aki -miután Kassán, a gazdasági akadémián-
oklevelet szerzett és az egri főképtalannál alkalmazást nyert, felesé-
gül vette Lestál Erzsébetet, Lestál Ágoston főképtalani levéltárnok és
Kelemen Mária leányát, aki férjének két gyermeket szült, egy leányt
és egy fiút. A fiú: Iván, Sándor, Jenő 1915. május 2-án született E-
gerben, ahol elemi iskolai, gimnáziumi és jogi tanulmányait kezdte és
fejezte be, zeneakadémiai tanulmányait pedig Budapesten. 1942-ben be-
hívták katonának /tartalékos tiszt, zászlós volt/ és kivitték a keleti
frontra, részt vett a doni-harcokban, s ott tűnt el 1943. január 14-
én Oszkino helység térségében.¹⁸⁰

Tekintettel arra, hogy Gróber Iván Sándor Jenő zeneművészeti tanul-
mányokat is végzett, emlékezzen rá az olvasó egy első világháborús ka-
tonadallal:

Nem lesz majd tenyérynyi zöld sem
Pusztá síromon,
Elesett katonák teste lesz a vénkosom.

Ahová le fognak tenni,
Síromra nem borul senki,
Senki, aki él.

Tavasza sem fakaszt rám zöldet,
Elhordja rólam a földet.
Messze majd a szél.¹⁸¹

+19. kép

Bírósági végzés Gróber Iván zászlós holtta nyilvánításáról

+

Góber Malvin Ilona Erzsébet és Dankó Adorján elsőszülött leánygyermeké, Knezió Irén-Gróber Sándor unakája, a vértanú tábornok dédunokája, Tápióságon férjhez ment vitéz Asztalossy Lajos m. kir. honvédtiszthez 1925. január 4-én. Dankó Márta férjének három gyermeket szült: Márta, Budapest, 1926. november 3-án; Jenő, Budapest, 1928. február 21-én; Mária Jászberény, november 25-én. Bitskey István a Gróber Sándor-Knezió Irén házaspár és leszármazottaik között nem említi Dankó Márta és Asztalossy Lajos elsőszülött leánygyermekét: Mártát. Ami még ennél is furcsább, maga Asztalossy Lajos 1951. június 23-j kelettel írt önéletrajzában, amikor leírja, hogy vagyonát milyen arányban hagyta gyermekeire, meg sem nevezi Mártát. Két gyermekére: Jenőre és Máriára hagyta Eger Széchenyi út 45.sz. alatti házáat fele-fele, egy holdnyi szőlejét és fél holdnyi szántóját ugyancsak fele-fele arányban. Ugyancsak ebben az életrajzában található a következő lejegyzés: családi állapota nős, feleségének neve Dankó Márta, házasságkötésük helye Tápióság, 1925. január 4. Dankó Mártától elvált. Mikor és miért? Erre a kutató nem talált választ. Egyetlen leszármazott sem szólt arról, hogy a házaspár elvált. Sem a két család-kutató nyá. tábornok, akik viszont a három gyermek között Mártát is felsorolták, sem Katalin asszony, sem Dobrovits Mária. 1950. január 15-i kelettel a Debreceni 4. honvéd Kerületi Parancsnokság Személyügyi Osztálya kiállított róla egy "Katonai Anyakönyvi Lap"-ot, amelyben csak a feleség neve szerepel, a gyermekeké nem.¹⁸²

Összegezve az Asztalossy - Dankó Márta házaspár gyermekei körüli bizonytalanságokat, a töredékes adatokból levonható következtetés: Asztalossy Márta még 1951. június 23-a előtt elhunyt - utód nélkül. A házaspár ugyancsak az előbbi évszám előtt bonthatta fel házasságát. E feltételezéseket erősíti az a tény, hogy a pontosságra törekvő két nyá. tábornok 1939 táján /amikor is Asztalossy Lajost még nevezték ki ezredessé/ a házaspárt még együtt találta s még élt Asztalossy Márta leányuk is!

A Debreceni 4. honvéd Kerületi Parancsnokság áltl. kiállított szolgálati anyakönyvi lap tartalma viszonylag bővebb tájékoztatást nyújt vitéz Asztalossy Lajos nyugállományú ezredesről. A két nyugállományú tábornok azt állapította meg Dankó Márta férjéről, hogy az házasságkötésük évében: 1925. január 4-én m. kir. honv. alezredes volt. Ez az állítás hamis, mert alezredessé 1935. november 1-ven léptették elő. A házasságkötés idejében vitéz Asztalossy Lajos feltehetően m. kir. honvédszázados, legfeljebb honvéddörnyag lehetett. A századosi rendfokozat azonban a valószínűbb.

A katonai szolgálati anyakönyvi lapról tudható meg, hogy Asztalossy Lajos 1893. augusztus 13-án született Pernek helységben, a malackai j:

résben, Pozsony vármegyében. Édesapja: Asztalovszky János Pernek tanítója volt, édesanyját pedig Schajdarek Herminának hívták, aki -családnevéből következő- szlovák, esetleg cseh, illetőleg osztrák nemzetiségű lehetett. Négy gyermeket szült kántortanító férjének. Bár végzettsége tekintetében gyontalan volt családja, mégis minden gyermeküket igyekeztek taníttatni. Ennek egyik "leghatékonyabb eszköze" volt a hadapródiskola, egyáltalán a katonatiszti pálya.

Az nem volt kikutatható -források hiányában-, hogy a katonai pályára választó leszármazottak mikor és milyen megfontolásból jutottak a névmagyarosítás gondolatához, megvalósításához, hiszen az Asztalovszky családnév sem hangzott "szlovákosan"! Vélhetően az édesapa magyar származású és magyar anyanyelvű szülőktől született, hiszen minden gyermeke kitűnően beszélt ^{a magyart} anyanyelvét. A család gyermekei édesanyjuknak köszönhetően anyanyelvi fokon beszélt "tót" /szlovák/ és német beszédkultúrájukat, amelyek elősegítették hadapródiskolai és tisztiiskolai előmenetelüket. Az édesanya családnévének írása igen sok gondot okozott a katonai nyilvántartók tisztjeinek, az anyakönyvi hivatalok tisztviselőinek egyaránt, de még a család gyermekeinek is, felnőtteként is.

Az édesanya családnévének számos -hivatalos okmányokon, iratokon megjelenő- változatával lehet találkozni: Sejnadač, Schmediarek, Scheidernarch, Sejdanarch stb., utó/kereszt/névének csak két változata jelent meg hivatalos iratokon: Hermin, Hermina.

Különös érdekesség, amit a Magyarország hadtörténete második kötetének /Budapest, 1985/ 233. oldalán olvashat a történelem iránt érdeklődő! Asztalovszky Jánosné Hermina asszony a Šnejdarek katonacsalád gyermeke, akinek -feltehetően- már a úkapja is a császárt szolgálta. Az Asztalovszkyak és a Šnejdarekek jól ismerhették egymást, mert mindkét család Pozsony vármegye malackai járásában lakott. Feltehető, hogy Šnejdarek Hermina és Asztalovszky Lajos gyermekkoruk óta ismerhették egymást. A nálunk elfogadott helyes névalak: Schajdarek Hermina, amit az eredeti anyakönyvi okmányok alapján igazolt a Debreceni 4. honvéd Kerületi Prancsnokság Személyügyi Osztályának tisztje, Kertész százados 1949. május 26-án Debrecenben. /A történelem érdekes különössége

hogy amikor a Magyarországi Tanácsköztársaság Vörös Hadseregének támadása következtében a Felvidék jelentős részéről kiverték a cseh és szlovák intervenciós csapatokat, amelyeket egy olasz tábornok vezényelt, azt leváltották, és Šnejdarek ezredest nevezték ki az intervenciós erők parancsnokává! /

Asztalovszky Lajos elemi-, közép- és hadapród iskoláit Pozsonyban kezdte és fejezte be. 1911. augusztus 18-án avatták zászlóssá és néhány nap múltán vezényelték Trencsénbe, a cs. és kir. 71. gyalogezred

be. 1-1 Majd ez az ezred lett állandó magasabbegysége. Kezdetben szakaszparancsnok-helyettes. 1914 augusztusában kezdte meg frontszolgálatát az oroszfronton, lévén ezrede trencsényi. Az oroszfronton léptették elő és lett hadnagyként szakaszparancsnok, majd főhadnagy és századparancsnok. Feltehetően ezen a fronton sebesült meg igen súlyosan, úgyannyira, hogy 50 %-os /hadi/rokkant lett. 1915-ben tüntették ki az ellenséggel szembeni bátor magatartásáért a III. osztályú Katonai Érdemkereszttel hadiszalagon a kardokkal. Felgyógyulását követően -feltehetően 1915 végén az olasz frontra vezényelték századával, mivel időközben kiválóan abszolválta a műszaki parancsnoki tanfolyamot. Az olaszfronton először a Bronz Katonai Érdemérmel tüntették ki 1916-ban, ezt is a hadiszalagon a kardokkal, majd 1917-ben a hadiékítményes Ezüst Katonai Érdemkeresztet. Még ebben az évben kiérdemelte a Károly csapatkeresztet és a Sebesülési Érmel. Az 1951. június 23-án írt életrajzában azt állítja, hogy csak egyszer sebesült meg frontszolgálatára alatt. Ebben az esetben csak két évvel súlyos sebesülése után kapta meg ezt a kitüntetést. A háború utolsó évében odaítélték neki az Osztrák Hadi Érdemérmel és a Bolgár Hadi Érdemérmel is.

Az első világháborút 1918. november 4-én "fejezte be". Ő ugyan azt írta az 1951. június 23-án kelt önéletrajzában, hogy 1914 augusztustól 1918. október 30-ig szolgált az orosz, majd az olasz fronton zászlós, hadnagy, főhadnagy rendfokozatban műszaki-szakasz-, századparancsnokként és zászlóalj-segéd tisztként. /Az a 4 - 5 nap az emlékezet kihagyásának rovására is írható!/
 1939. október-november havában szolgált "Magyarország Északkeleti hadszínterén".

Szolgált még 1919 26-tól augusztusig a győri kerület parancsnokságán, 1919 augusztustól 1920. január 1-ig a győri csendőr-tartalékszázalóaljnál, 1920. január 1-től 1923 februárig a fővezetés vezérkari főnöksége szállásmesteri hivatalában, 1923. február 1-től 1925. május 1-ig a 14. honvéd-gylogezredben Egerben /1925. január 4-én vette feleségül Dankó Mártát/, 1925. május 1-től 1933-ig a nagykátaai járás testnevelési vezetője /Szolnokon és Jászberényben is/, 1933. október 1-től 1937. november 1-ig a jászberényi tengerészeti kirendeltség munkatársa. [A Horthy-rendszer úgy játszotta ki a fegyveres erők és -testületek létszámára, felszereltségére vonatkozó korlátozásokat, hogy "testnevelőként, tengerészeti alkalmazottként, népgondozóként" nevezte el/meg/ a leendő háború katonai vezetőit, tisztjeit. Ezekben a hivatalokban rejtette el tisztikarának egy jelentős részét! Az itteni beosztásában léptették elő Asztalos Lajos őrnagyot alezredessé 1935. november 1-i hatállyal. 1937. november 1-től 1939. december 20-ig a

177

VI. hadtest parancsnokságán. Itt léptették elő ezredessé 1939. november 1- hatállyal. 1939. december 20-tól 1943. október 30-ig a 6. hadkiegészítő parancsnokságon teljesített szolgálatot.

1943. október 31-i hatállyal helyezték nyugállományba.

1945. február 1-től ismét szolgálatba állt a 74. hadkiegészítő-parancsnokságon, mind elhatalmasodó betegsége miatt innen is kérte nyugdíjazását, ami 1945. május 17-i hatállyal be is következett.

Végzett katonai iskoláira a következő válaszokat adta:

- 1907 - 1911 hadapród-iskola,
- 1917 április árkász tanfolyam,
- 1925 május-június testnevelési tanfolyam,
- 1925 július - augusztus fegyverlövészeti és törzstiszti tanfolyam, "kiváló" eredménnyel.

Katonai Anyakönyvi Lap-jához és életrajzához csatolt kisebb terjedelmű okmányok olyan tényeket is tartalmaznak, amelyek hozzátartoznak Asztalossy Lajos életének történetéhez. Ezek:

- 1920. január 1. és 1923. február 1-e között a fővezérség vezérkari-főnöksége szállásmesteri hivatalában teljesített szolgálatot, s eközben -1921-1922-ben- a határmegállapító központban is dolgozott. 1925 és 1929 között népgondozó- és sorozótiszt volt.

- 1942-ben beteget jelentett hadirokkantsága kóros /káros/ egészségügyi következményeinek és cukorbetegségének súlyosbodása miatt. Egy év múltán be is következett nyugállományba helyezése. Lakhelye Eger maradt. /A nyugdíjbahelyezés alkalmával be kellett jelenteni a tiszteknek, hogy nyugdíjasként hol települnek le tartósan./ Nyugdíjazásának indoka: MSZA = mozgósítási szolgálatra alkalmatlan.

Asztalossy Lajos ezredes életrajzának hátoldalán tágabb családját illetően is található fontos információk: " ... 1933. Győző bátyám főjegyző volt, életmentés közben a Dunába fullt. 1929. János öcsém Amerikába ment, mint lemezgyári munkás autószerencsétlenség áldozata lett. /E feljegyzésből tudható meg, hogy Hermina asszony négy fiúgyermeket szült és nevelt fel - férjével együtt!/"

Szüleim 86 évesek, Pomázon élnek, mint nyugalmazott tanító. Aladá bátyám ny. vörgy. /vezérőrnagy/. Jelenleg napszámos Pomázon.

Én már súlyos egészségi állapotom folytán nem bírok írni, a házat is alig hagyom el, senkivel összeköttetést nem tartok fenn. Fiam /Jenő/ mint gkv. tiz. /gépkocsivezető tizedes/ tényleges katonai szolgálatot teljesít, leányom férjezett: Mischinger Gáborné, sofőr felesége. /Bitskey István családrajzában két ss-el írta a Missinger családnevet. Fogadjuk el ezt az írásmódot!/"

Asztalossy Lajos tartalékos tiszti igazolványának száma: A 217884

188

amit az egri kiegészítő parancsnokság állított ki 1951. szeptember 10-én, amelyben nevezett polgári foglalkozása: fm. /földműves/.

+

Egy jelentéktelennek látszó és személyi adatokat tartalmazó, kb. negyedoldalnyi lap hátoldalán a következő, nem Asztalossy Lajos tartalékos ezredestől származó feljegyzés olvasható: "Asztalossy Lajos ezds. /ezredes/. Apja kántortanító volt. Vagyontalan, nevezett pártonkívüli, elváltan él feleségétől. Vagyontalan, vezérőrnagy volt a múlt hadseregben, iszákos.

Eger, 1951. június 14-én. Keszenicze szds."/százados/"¹⁸³ /Keszenicze százados pontatlanságában is nagyvonalú volt. mert Asztalossy Lajos ezredest előléptette vezérőrnaggyá.

Az első világháború után még a következő katonai kitüntetések kaptak meg szolgálata elismeréseként:

- Magyar Nagy Katonai Érdemérem, /1928/,
- Nemzetvédelmi Emlékérem, /Kereszt?/,
- I. osztályú Tiszti Szolgálati Jel.

Hadifogságban nem volt.

+

Ma már tudjuk, hogy Asztalossy Lajos és idősebbik fivére ugyancsak a hivatásos katonai pályát választotta élethivatásul. Aladár 1890. október 9-én született Pernek nagyközségben. Az ő szolgálati anyakönyve is megsemmisült, amit a háborús vereség után "felvettek róla", az általa közölt adatokat tartalmazza. Feltehetően 1904-ben kezdte hadapród-iskolai tanulmányait. Nem tudni hol s milyen eredménnyel fejezte be. Arra is csak következtetni lehet, hogy az első köztöti rangszámmal fejezhetette be. Ezt követően ugyanis kérte felvételét a bécsújhegyi tisztképzőbe. Ezzel egyidejűleg folyamodott a császári hadügyminisztériumhoz alapítványi helyért /tanulmányi ösztöndíjért/. Erre lehetőséget biztosított számára az a tény, hogy a hadapródiskolát kiváló minősítéssel *abszolválta*. Az alapítványi hely kérése és elnyerése bizonyítéka annak is, hogy szülei nagyobb vagyonnal valóban nem rendelkeztek, amelynek következtében János diplomát nem, csupán szakmunkás-képesítést tudhatott szerezni. /Ezzel ment ki az Amerikai Egyesült Államokba, ahol autószerencsétlenség áldozata lett.//

Első világháborús helytállásáért számos magas kitüntetésben részesült, amelyekért őt is vitézzé avatták. Nincsenek adatok arról sem, hogy a háborúban mely alakulatok tagjaként és mely frontokon szolgált s hogyan haladt felfelé a "ranglétrán"?!

1941. november 1-i hatállyal léptették elő vezérőrnaggyá.

Részt vett a második világháborúba. A katonai összeomlás, a poli-

तिकai rendszer széthullása már itthon érte. Pomázon telepedett meg családjával - nyugalmazottként 1943 végétől. Nincs adat arra, mikor hunyt el.¹⁸⁴

+

A vértanú tábornok fiatalabb leányának negyedik fiúgyerme: Gróber Iván Géza Gyula felseégül vette Lestál Erzsébetet, akk két gyermeket szült férjének. Fiúgyermekük: Iván, aki ígéretes hangszeres előadóművésznek indult, a második világháború Don-menti harcaiban 1943. január 14-én életét vesztette /eltűnt/.

Elsőszülött gyermekük, Knezic Károly honvéd tábornok ma még élő, de utolsó dédunokája: Éva 1938-ban feleségül ment Bitskey Aladár m. kir. főhadnagyhoz. Így a fiatal főhadnagy a vértanú tábornok dédunokavőjje^{lett} került be a Knezic - Gróber családba.

Eger úszósportjáért

Ha az itthon élők Eger városának nevét hallják, nemcsak kiváló zamatú fajborai -az egri bikavér és a medoc noir, nemkülönb a csásbitóan üde egri leányka- jutnak eszébe, hanem úszó- és vízilabdasportha is. Igazságtalanság lenne elhallgatni, hogy az egyre több visszatérő, itt járt külhoni ember is hasonló módon reagál, asszociál a város nevének hallatán. /Bár ők elsősorban fajborainkat és meghitt hangulatú, hús pincéinket kedvezményezik!/ Mint tudjuk, nemes borfajtáink elhíresülése Gróber Jenő, Gróber II. Ferenc és fia: Gróber III. Ferenc munkásságának kétésztelen következménye. Azt viszont még kevesebben, ról mélhetőleg mind számosabban tudják meg, hogy úszósportunk egyik legkiemelkedőbb személyisége, szorgos és fáradhatatlan munkása: Bitskey Aladár volt.

Bitskey Aladár 1905. október 18-án született Egerben /bicskei Bitskey Andor járásbírósi elnök és Prohászka Katalin második gyermekeként./ Elemi iskolai tanulmányait is itt kezdte és reálgimnáziumi tanulmányait is itt fejezte be, a mai Dobó István Gimnázium elődintézetében. 1925-ben érettségizett. Mint minden egri kisdíák, felbuzdulva városa úszóinak hazai és külhoni sikerein /pl. Bárány István serdülő és ifjusági bajnoki érmein/, ő is úszásra "adta a fejét". Odaadó szorgalommal vett részt az egri MESE /MOVE Egri Sportegylet/ edzésein, házi- és regionális versenyein. Nem is eredménytelenül, hiszen 11 éves korától, 1916-tól számos korszályos verseny résztvevője volt bátyjával: Zoltánnal, aki egy évvel volt idősebb, és a fentebb már említett Bárány Istvánnal, a későbbi Európa-bajnokkal. Váltójuk számos hazai és külhoni /nemzetközi/ bajnokságon diadalmaskodott. 1923-ban lett hazai vidékbajnok kedvenc számában: a 100 m-es hátúszásban. Ugyanezen úszásnemben és távon második helyezést ért el az 1927. évi bolognai

és az 1931-évi párizsi Európa-bajnokságon. 1928-ban a 200 m-es hátúszásban országos csúcstól úszott és magyar bajnokságot nyert. Nyolcszor válogatták be a nemzeti úszóválogatottba és szerzett dicsőséget nemzeti színeinknek. Többször nyert főiskolai válogatottunként arany és ezüst világbajnoki érmet és helyezést vegyes- és gyorsváltóban, illetve kedvenc számában a 100-m-es hátúszásban. Sportpályafutásának csúcspontja lett /1928-ban/ olimpiai válogatott csapatunknak s részt vett az amszterdami játékokon! /Helyezést ugyan nem ért el, de az olimpiai részvétel emléke haláláig motiválta, hogy minden tőle telhetőt tegyen meg a szűkebb haza: Eger, és hazája úszósportjának fejlődéséért, fejlesztéséért! /

A reálgimnáziumi tanulmányok sikeres befejezését követően Bitskey Aladár a Honvéd Ludovika Akadémiára jelentkezett, ahová -1925. október 1-én felvételt is nyert- s megkezdte tanulmányait. Milyen motívumok készítették a katonai pály megválasztására? A rendelkezésre álló levéltári okmányok alapján és tartalmuk szerint, nem lehet választ adni. Akadémiai tanulmányait 1929. augusztus 20-án főhadnaggyá avatásával fejezte be.¹⁸⁵

Az úszósportot nem hagyta cserben. Tagja maradt a Ludovika Akadémia sportegyesületének: a LASE-nak. Ebben az egyesületben érte el legjelentősebb teljesítményeit, eredményeit, pl.: a 200 m-es hátúszás első hazai rekordját /2.51.4./ és Európa-bajnoki, főiskolai világbajnoki arany, ezüst és bronz érmeit. Ennek az egyesületnek tagjaként képviselte úszósportunk nemzeti válogatottjaként és olimpikonként is!

Tisztte avatásának évétől 1936-ig Egerben teljesített katonai szolgálatot szakaszpáncsnokként, majd 1936 és 1938 között századparancsnokként -ugyanazzal a rendfokozattal- Tormánadaskán szolgált. Innen vezényelték Kassára. Részt vett a második világháborúban. Frontszolgálatát 1945. április 21-én fejezte be.

1945 májusában már az egri versenyuszodában tanította úszni szülővárosának gyermekeit. Meggyőződéses elkötelezettje volt az alapfokú úszásoktatásnak, amit igen magas fokon művelt! Munkanaplója szerint 1947 és 1991 között -mintegy negyvennégy éven át- több tízezer gyermeket tanított meg jól úszni. Csupán 1960 és 1985 között 20 000 gyermek- és serdültkorú sajátította el nála a különböző úszásnemek alapjait.

Tanítványai közül számos magyar bajnok, nemzetközi szinten is kiváló válogatott és olimpikon került ki, pl.: Vermes Albán, Fodor Ágnes, Kelle Judit, Lázár Eszter, Pócsik Dénes stb..

1956. október 23-án az Egri Városi Forradalmi Bizottság tagjává választották, amiért 1957-ben négyévi börtönbüntetésre ítélték,

181

amelyből három évet és két napot letöltött. Ezt követően újra Eger úszósportjáért munkálkodhatott. Munkálkodott is, Kiemelkedő eredményességét az OTSH /Országos Testnevelési és Sporthivatal/ a "testnevelés és Sport Kiváló Dolgozója" jelvénnel és címmel ismerte el /1973/, Kétszer ítelték neki oda a Magyar Népköztársaság Sport Érdemérem arany fokozatát /1980 és 1985-ben./ Szülővárosa: Eger -80. születésnapján- "Egriek a Városért" arany plakettel ismerte el serény-áldozatos és igen eredményes munkásságát.

A Honvédelmi Minisztérium -halálának évében: - az "1956-os Emlékérem"mel fejezte ki tiszteletét szolgálataiért!

Sport iránti elkötelezettsége és szeretete, mély vonzalma kimeríthetetlen volt. 82 éves korában -Gyulán, az országos szeniorbajnokságon- első helyezett volt!

1998-ban az Egri Szenior Uszóklub úgy határozott, hogy emlékére évenként megrendezi a "Bitskey Aladár Nemzetközi Szenior Uszóversenyt".

2000 októberében Eger Megyei Jégú Város közgyűlése méltán döntött úgy, hogy a szupermodern, nemzetközi versenyek lebonyolítására igen alkalmas reprezentatív vízi-sportcentrumát Bitskey Aladárról nevezi el

20. kép

Bitskey Aladár és Gróber Éva röviddel házasságkötésük után
készült fényképe /1938/

+

8. "Kis Leona született Január 9 kén 1878 ban

Leona, Erzsébet, Mária

9. "Kedves kis Ilonám született Augusztus 22 kén 1880 ban

Ilona, Olga, Erzsébet"

Ilona Olga Erzsébet 1906. január 3-án férjhez ment Egerben Otta Nándor /született Budapest, 1878. május 31. + Eger, 1925. augusztus 21./ ezredeshez.

Otta Nándor is a katonai pályát választotta élethivatásul. Katonai szolgálati anyakönyve csupán annyit "árul el" szüleiről, hogy édesapja pénzügyőri szemlésez volt.

Hivatásos tiszti pályára való felkészülését a Kassán működő alreálban kezdte meg, majd a Marisch-Weisskircheni főreálban folytatta. A két katonai középiskolai tanulmányok befejeztével a bécsújhelyi katonai akadémiára jelentkezett, ahol tanulmányait "jó" eredménnyel abszolválta. 1899. augusztus 18-án avatták hadnaggyá és vezényelték a cs. és kir. 46. gyalogezredhez.¹⁸⁶

A kutatónak -ha módja van rá és bizonyos adatok kételyeket keltenek benne- kötelessége ellenőrizni a szóbanforgó tény, adatot, megál-

lapítását. Tanulmányozva az 1900. évre kiadott honvédségi és csendőrségi név- és rangkönyvet, az a következőket tartalmazza: Otta Nándort valóban 1899. augusztus 18-án avatták hadnaggyá, de nem a bécsújhelyi akadémián, hanem a cs. és kir. 46. gyalogezredben, szolgálatát viszont a 4. gyalogezredben kezdte Nagyváradon - tartalékos hadnagyként /!?, tartalékos tiszti állományban.¹⁸⁷

Az 1900. évi név- és rangkönyv információit felfoghatjuk sajtó/nyomda/hibának, figyelmetlenség következményének. Hitelesnek tekinthető a katonai szolgálati anykönyv, amelynek második lapoldalán a következők olvashatók: Otta Nándor hadnagyot a 46. gyalogezredbe vezényelték Szegedre. Itt állomásozott az ezred törzse, valamint az 1., a 2. és a 4. zászlóalj. Azt az anykönyv nem tartalmazza, hogy melyik zászlóaljban szolgált szakasz-, majd századparancsnok-helyettesként. Azt rögzíti a levéltári forrás, hogy itt szolgált 1906. június 1-ig és szolgálati "buzgalmának" elismeréséül 1904. november 1-i hatállyal előléptették főhadnaggyá. E téyből két következtetés vonható le: zászlóaljparancsnoka megbízhatta századparancsnokának helyettesítésével, előző rendfokozatának szokatlanul rövid "kihordási ideje" erősíti, hogy hadnaggyá a bécsújhelyi Katonai akadémián avatták fel /és nem a 46., nem a 4. gyalogezredben!

1906. január 3-án a fiatal főhadnagy és Gróber Ilona Olga Erzsébet, Knezić Károly vértanú tábornok unokája összeházasodtak. Otta Nándor a honvéd tábornok unokavője Szegedre vitte ifjú feleségét, ahol alig fél évet töltöttek, mert a férjet 1906. június 1-i hatállyal Pancsovára helyezték. Az új szolgálati helyen a katonai állomástiszti és az épületkezelői beosztást látta el. Itt és ebben a beosztásban 1910 március elejéig szolgált. Pancsovai szolgálatának ideje alatt -katonai előmenetele tekintetében- két fontos tanfolyamot abszolvált: a "királyhidai hadsereg-lőiskolát 1907^{ben}, és egy év múlva Temesvárott a 7. hadtest szervezésében "hadtest-tiszti tanfolyamot". Mindkettőt "megfelelő" eredménnyel! /A minősítés kétfokozatú volt: megfelelt, nem felelt meg./ Mindkét tanfolyam sikeres elvégzésének nagy szerepe volt abban, hogy zászlóalj-segéd-tiszti, illetőleg, hogy az 5. honvéd-gyalogezred törzsében szolgálatot teljesítsen!

Pancsovai szolgálatának idején gyarapodott meg családja. Gróber Ilona Olga Erzsébet két leánygyermekkel örvendeztette meg férjét. Még házasságkötésük évében született meg /1906. október 24-én/ Ilona, aki édesanyja nevét "örökölte", és három év múltán a nagymama nevét "továbbvivő" Iréne - 1909. május 4-én.

A két kis leánykának boldog szülei 1910. tavaszán költözött vissza Szegedre. Otta Nándor főhadnagyot kinevezték zászlóaljának segéd-tiszt